

ZAMANAGÓY MUZÍKA SABAĞÍN ÓTKERIWDE OQÍTÍWSHÍNÍN SHÓLKEMLESTIRIWSHILIK IZLENIWI

Embergenova Gulayda Aytbaevna
ÓZMKÓMI NF “Vokal” kafedrası oqıtıwshısı
Yo‘ldoshev Lochinbek Ergashboy ulı
ÓZMKÓMI NF studenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10296766>

Annotaciya. *Bul maqalada zamanagóy muzıka sabağın ótkeriwde oqıtıwshınıń shólkemlestiriwshilik izleniwi, sabaqtı jańa zamanagóy metod hám texnologiyalardan paydalanıwı haqqında sóz etilgen.*

Gilt sózi: *Muzıka, sabaq, qural, metod, metodika, usıl, zamanagóy, texnologiya, izleniw, ilim, muğallım, oqıwshı, process.*

ORGANIZATIONAL SEARCH FOR A TEACHER DURING A MODERN MUSIC LESSON

Abstract. *This article describes the organizational search for a teacher during a modern music lesson, how to make a lesson useful using new modern methods and technologies.*

Key word: *music, lesson, means, method, methodology, method, modernity, technology, research, science, teacher, student, process.*

ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ ПОИСК УЧИТЕЛЯ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ УРОКА СОВРЕМЕННОЙ МУЗЫКИ

Аннотация. *В этой статье рассказывается об организационном поиске учителя при проведении урока современной музыки, о том, как сделать урок полезным с помощью новых современных методов и технологий.*

Ключевое слово: *музыка, урок, средство, метод, методика, метод, современность, технология, исследование, наука, учитель, ученик, процесс.*

Házirgi dáwir talabı oqıwshıdan úlken dóretiwshilik izleniwlerdi talap etedi. oqıwshılar radio-televidenie, internet h.t.b. turmıstağı zamanagóy apparaturalar arqalı dúnya muzıkaları menen tanısıw múmkinshiliklerine iye.

Házirgi waqıtta, ulıwma bilimlendiriw mektep oqıtıwshıları, sonıń ishinde muzıka oqıtıwshıları oqıwshılar menen islesiw hám olardı jańa jollar menen oqıtıw, joqarı dárejede zárúr hám áhmietli ekenligin túsinedi. Sonıń ushında tájiriybeli oqıtıwshılardıń sabaqlarına kirip, olardan járdem hám másláhát sorap, ózinshe izleniw kerek. óziniń oqıwshılarınıń dóretiwshilik ósiwine úlken dıqqat bólip, bir sabağın ekinshi sabağınan qızıqlıetip, bir-birine uqsamağan sabaqlardı alıp barıp, óziniń dóretiwshilik dárejesin kórsetip júrgen oqıtıwshılarda bar.

Mısalı Sońğı jıllar ishinde jańa usılda, sabaq ótiwde, bahalawlar nátiyjesinde ulıwma bilimlendiriw mekteplerinde oqıtıwshılar, ózleriniń oqıwshılardıń muzıkalıq tárbiyalawda yaǵnıy muzıkaǵa degen qızıǵıwshılıǵın arttırıp, úlken jetiskenliklerge erisip atır. oqıtıwshılardıń sabaqtı qalayótip atırǵanlıǵın, jaqsı belgili, qızıqlı materiallardı tayarlawın, jumıs barısında hár qanday metodlar, usıllar boyınsha alıp barıp atırǵanların, oqıwshılardı ózlerine tarta biliwin, nátiyjede olardıń muzıka sabaǵına degen qızıǵıwshılıǵınıń artıp atırǵanlıǵın sezemiz. Mısalı Qosıq sabaǵındaǵı tema túsindiriw, úyge tapsırmanı soraw, ótilgenlerdi bekkemlew, oqıwshılardıń pánge

bolgan qiziqwshiligin qaliplestiriv muzikalıq shıǵarmalardı durıs túsiniw, onı bahalap, qadirlewge úyretiw, shınıǵıwlar ótkiziw hám xalıq qosıqlarındaǵı milliy ırǵaqtı durıs qabıllay biliwge tarbiyalaw qusaǵan ápiwayı kúndelikli jumısların jańalap, jańalıq endirip barıw kerek. Máselen bekitilgen klasslarda taza tema túsindiriwdi, oqıwshılardıń ózlerine múmkinshilik berip, olardıń qiziqwshılıǵı nátiyjesinde talqılawlar ótkerip barıwımız kerek. Geyde oqıwshılardıń ózleri tańlaǵan teması baǵdarlamadan tısqarı bolıp, qalǵan jaǵdaylarda, oqıtıwshı tuwrı jol tańlawı kerek boladı. Mısalı Bir oqıwshını alıp qarasaq, oqıwshı muzıka mádeniyatınıń jańalıqları menen konkurs, festivallarga qizıǵıp sorawlar beriwı múmkin, yamasa taza namalarga, kino muzıkalarına kewil bóliwi múmkin. Muzıka sabaǵına oqıtıwshı óziniń kásibiniń mamanı, sazandelerdi mirátetip, olar oqıwshılarga saz áspablarınń kelip shıǵıwı hám qurılısı, sazlanıwı haqqında aytıp, jaqsı nama atqarıp taza temanı saz áspabına baylanıstırıp kórsetiwı múmkin. Sebebi oqıwshılardıń oy-órisiniń ósiwinde dóretiwshilik izleniwleriniń rawajlanıwına kóbinese kórgizbeli qurallar járdem beredi.

Arnalı muzikalıq tayarlıqqa iye muǵallimler ǵana oqıtıw protsessinde oqıwshılarga muzıka tariyxı, muzıka sawatlıǵı, kompozitorlar hám atqarıwshılar haqqında maǵlıwmat berip, bilimlendiriw standartı jańa pedagogikalıq texnologiya usılında, talap dárejesindegi bilimlerde bere aladı.

Hár bir istin nátiyjeli bolıwı ushın onı durıs jobalastırıw, wazıypalardı durıs anıqlap alıw zárúr. Bunıń ushın aldın-ala temalardıń materialların toplap, soǵan kerekli kórgizbeli qurallardı tańlay biliw kerek. Balalarga úyretiwge tańlangan qosıqlardıń olardıń jas ózgesheliklerine dawıs diapozonlarına tuwrı keliwi tiyis. 1999-jılı may ayında shıqqan mámleketlik standartına muwapıq dúzilgen «Muzıka mádeniyatı» pániniń baǵdarlamasına tek úyretiletuǵın qosıqlar, tańlanatuǵın namalar muzıka sawatı hám muzıka ádebiyatı boyınsha temalar berilgen. Sol sebepli muzıka muǵallimi is jobaların dúzgende taza tema dep úyretiletuǵın qosıqtıń atamasın ǵana qoyatuǵın bolsa, al endi jańa baǵdarlamaǵa tiykarlangan halda muzıka muǵallimi qosıq úyretpesten aldın usı temalarga toqtap ótiwi shárt.

Muzıka sabaǵın dóretiwshilik shólkemlestiriv jolların izlewdiń usılları kóp, ol oqıtıwshınıń uqıbına baylanıslı. Bunday izleniwlerdiń nátiyjesi ulıwma mekteplerinde muzıka tárbiyasına tásiri kúshli boladı. úyge tapsırmanı soraw usılın ótkeriw qıyın bolıp keledi. Ayırım jaǵdaylarda oqıtıwshı, sabaqtıń basınan aqırına shekem sorap úlgeri almaydı, demek oqıtıw protsessi tek sorawlar menen sheklenbeydi. oqıw tárbiya protsessi birligin buzbastan hár bir oqıwshınıń muzikalıq tabısların baqlap, bahalaw kerek.

Mısalı oqıtıwshı 2-3-sabaqtı ótpesten burın qaysı oqıwshıdan qanday kemshiligi bar (ritm, sluxı, dawısı) ekenligin bilip, on-on bes oqıwshını birden taxtaǵa shıǵarıp sabaqlıq rejeni buzbaǵan halda bulardıń bilimin bir waqıtta bahalap baradı. oqıtıwshı sabaq ótiw protsessinde hár bir oqıwshınıń muzıkaǵa qiziqwshılıǵın, esitiw qábiletin, dawısıniń rawajlanıwın baqlap baradı. Usı baǵdarda oqıwshılardı hár qıylı shınıǵıwlar arqalı dawıs diapozonınıń ósiwine, dem alıw usılların, esitiw qábiletin kompleks túrinde tárbiyalap baradı. Hár klasstıń rawajlanıw jaǵdayı hár qıylı boladı, sonıń ushın oqıtıwshı jeke baǵdarda oqıwshılar menen islesiw usılların qaliplestiriv kerek. oqıtıwshı sabaqqa tayarlanıp atırǵanda oqıwshılar menen sóylesiwdiń hár qıylı variantın kórip shıǵıwı kerek, sebebi hár jerden sorawlar beredi, soǵan tayar bolıwı kerek.

Ekinshi türdegi sorawlar, qanday da bir muzikalıq shıǵarmalardıń belgilerin anıqlaydı hám uqsaslıqtı ayırmashılıqtı hám belgili shıǵarmanı tiklew ushın muǵallım mısál sıpatında Ózbekistan hám Qaraqalpaqstan respublikalarınń mámleketlik gimnlerin salıstırıp kórsetse boladı.

Bul jerde eki gimnń biri – birine únles usılda jazılǵanın kóriwge boladı.

Oqıwshılardıń janr mazmundaǵı túsiniǵın tekseriw ushın, qosıq yamasa marsh ekenligin tańlaw ushın bir qansha belgisiz shıǵarmalardı atqaradı.

Balanıń bilimin hám este saqlawın, durıs juwaplar alıwǵa múmkin bolǵan, sorawlar ámeliyatta qollanıladı.

Geypara muǵallimler ulıwma sabaq barısında muǵalim-jetekshi, al hár bir oqıwshı-aktiv qızıǵwshı, qatnasıwshı bolıp alıp baradı. Balalar bunda hár qıylı shıǵarmalardı shın kewilden dóretiwshilik intası menen atqaradı. Bul oyın hárketleri ózine isenbeytuǵın qorqaq, irkilip qala beretuǵın balalardı oqıtıwda effektli bolıp tabıladı. Bala buǵan qatnasıwshı ekenin sezgennen keyin, usıǵan shekemgi kórsetpegen uqıplılıǵın kórsetip hám jaqsı hárket ete baslaydı.

Balalar álbette bunday muǵallimlerdiń sabaqlarına óz ıqtıyarı menen baradı. Álbette bular aldaǵı waqıtlarda ulıwma bilimlendiriw mekteplerinde zamanagóy muzikalıq tárbiyanıń eń baslı máseleleri bolıp qaladı.

Qosıq muǵallimleri óziniń tájiriyesin asırıw ushın belgili muzıkant pedagoglardıń statyaların, kitapların oqıp shıqsa maqsetke muwapıq boladı.

«Hár qıylı dóretiwshilik, oylap tabıwshılıq-bul ótmishtegi maǵlıwmatlardı jańasha ulıwmalastırıw bolıp tabıladı»-al balalardıń dóretiwshilik uqıplılıǵı, bular hárqıylı gúrriń, erteklerdi oylap tabıw hám ulıwmalastırıw jolları bolıp tabıladı dep jazdı B.Asafey «Balalardıń muzıka oy-órisi haqqında» statyasında. Bizler usınday zamanagóy baǵdarda is alıp barsaq maqsetke muwapıq bolar edi, yaǵnıy birinshiden oqıwshılardıń muzıka bilimi artsa, al Ekinshiden muzıkaǵa degen emotsiyalıq qızıǵıwshılıǵı artadı. Bir qosıqtı yamasa tıńlawǵa usınılatuǵın shıǵarmanı jazılıw tariyxın, qosıqtıń xarakterin, mazmunın, dinamikalıq belgilerin, ózgesheliklerin oqıwshılardıń tolıq túsindirip beriw kerek. Búgin «Kadrlar tayarlawdıń milliy dástúr» inde belgilengen wazıypalardı ámelge asırıw ushın tvorchestvolıq pedagogıkaǵa, dóretiwshi oqıtıwshıǵa zárúrlik júdá artıp barmaqta. Ájayıp mektep qurılıwı múmkin, biraq bulardıń hámmesi jeterli emes. Mektepke haqıyqıy pedagog, oqıtıwshı-shaxs kirip kelgende ǵana olar jańalanadı, pedagogik teoriya hám tizimler, kórgizbeli qollanbalar hárketke keledi.

REFERENCES

1. Esemuratov B. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AS AN EXAMPLE OF KARAKALPAK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 835-840.
2. Esemuratov B. EDUCATION OF YOUNG PEOPLE TO PATRIOTISM, COURAGE, AND FREEDOM THROUGH SPOONS PERFORMED BY OTHERS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 197-202.
3. Ospanova R. THE SITUATION OF USING THE CREATIONS OF COMPOSER MUKHTOR ASHRAFIY AND DONI ZOKIROV IN MUSIC LESSONS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 190-196.

4. Ospanova R. WAYS OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF MUSIC EDUCATION PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 822-828.
5. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – Т. 11. – №. 10. – С. 27-32.
6. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 12. – №. 4. – С. 42-47.
7. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 65-69.
8. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIRONMENT.
9. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 65-69.
10. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
11. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
12. Ануаровна О. Р. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ КУЙЛАРИ ВОСИТАСИДА БОЛАЛАР ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. – 2023.
13. Anuarovna U. E. IMPROVING THE MECHANISMS OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF INTER-ETHNIC HARMONY BASED ON NATIONAL MUSIC IN THE CONDITIONS OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 329-333.
14. БОЛАЛАР Қ. Х. К. В., РИВОЖЛАНТИРИШ И. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. – 2023. – Т. 2181. – С. 3906.
15. Ospanova R. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY THROUGH BLACK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 70-73.
16. Nawrizbaeva A. A. THE PERFORMANCE SKILLS OF KARAKALPAK BAKSHIS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 906-910.
17. Nawrizbaeva A. A. BAQSI, SÁZENDE GENJEBAY TILEWMURATOV TÍN ACTQARÍWSHÍLÍQ METHODS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 218-223.
18. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 74-78.

19. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 282-284.
20. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 149-152.
21. Askarova Z., Maxamatdinova L. Ceremonies Solemnly Held in Connection with Public Holidays //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 181-183.
22. Махамматдинова Л. ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАПОҚ МУСИҚА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БАСТАКОРЛАРИНИНГ ҚЎШГАН ҲИССАСИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 782-786.
23. Есанов М. ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ //Oriental Art and Culture. – 2023. – Т. 4. – №. 1. – С. 719-725.
24. Ayapova K., Yesanov M. Organization of Music Lessons by the Teacher in Various Ways //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 189-191.
25. Esanov M., Ametov A. DOIRA SAN'ATINING RIVOJLANISHI VA TARIXI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 729-733.
26. Есанов М. Знание особенностей воздействия музыкального искусства на человека //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 767-771.
27. Есанов М. О. ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИДА ИЖРОЧИЛИК ТАРИХИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 578-584.
28. АЛЛАМБЕРГЕНОВА Г. ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫСЫ СЭЛМЕНБАЙ САДЫҚОВТЫҢ ДӨРЕТИЎШИЛИК ЖОЛЫ //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 10. – С. 112-117.
29. Allambergenova G. THE LIFE AND CAREER OF COMPOSER OSERBAI ALLANAZAROV //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 217-224.
30. Allambergenova G. GOALS AND OBJECTIVES OF MUSIC EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 849-855.
31. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
32. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
33. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
34. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
35. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.

36. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
37. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
38. Qudenov R. QORAQALPOQ XALQ QO'SHIQLARI ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH //«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». – 2023.
39. Kudenov R. WAYS TO TEACH FOURTH GRADERS A SINGING LESSON //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 225-232.
40. Kudenov R. METHODS OF CONDUCTING A MUSIC CULTURE LESSON IN THE FOURTH GRADE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 856-861.
41. Шыныбеков А. САМАРАЛИ НАТИЖАГА ЭРИШИШДА ЎҚУВЧИЛАР УЧУН ПЕДАГОГИК ВОСИТАЛАР //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 11. – С. 76-79.
42. Shinibekov A. QORAQALPOQ MUSIQA MADANIYATIDA MILLIY OGZAKI IJODINING GAVDALANISHI //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 39. – С. 204-206.
43. Shinibekov A. Historical and Social Events in Folklore Works from the Point of View of People's Relationships //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 199-201.
44. Шыныбеков А. Қорақалпоқлар санъатининг сарчашмалари Шарқий Европа ва Осиё қадимий маданияти билан чамбарчас боғлиқлиги //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 910-915.